

VZGOJA NARODNE PRIPADNOSTI PRI KNJIŽEVNEM POUKU

Maja Melinc Mlekuž

Fakulteta za humanistiko, Nova Gorica

UDK 373.5(450.361:497.4–14)

UDK 37.016:821.163.6:323.1(=163.6)

Eden izmed ciljev književnega pouka pri predmetu slovenščina je tudi razvijanje zavesti o slovenski narodni pripadnosti kot dela kulturne zmožnosti. Skušali bomo odgovoriti na vprašanja, v kolikšni meri književni pouk s svojo didaktično strukturo (cilji, vsebinami, metodami) in zanimivostjo ta cilj uresničuje na občutljivem območju slovensko-italijanskega kulturnega stika, ali učitelji slovenščine književno vzgojo razumejo tudi kot vzgojo za razvijanje zavesti o narodni pripadnosti in kako to izvajajo. Prispevek prinaša izsledke primerjalne empirične raziskave med učitelji slovenščine v srednjih šolah druge stopnje s slovenskim učnim jezikom v Italiji in učitelji slovenščine v srednjih šolah v Sloveniji.

pouk slovenščine, književni pouk, kulturna zmožnost, narodna pripadnost

One of the objectives of literary education is the development of national awareness. Several issues will be examined in the article. First, we shall consider to what extent the structure of literary education (objectives, content, and methods) and its appeal meet this objective in the sensitive area of Slovene-Italian cultural contact. Furthermore, we shall examine whether teachers of Slovene in secondary schools with Slovene as the language of instruction see literary education as an educational tool for the development of national identity, and how this is implemented. The article presents the findings of comparative empirical research conducted among teachers at Slovene secondary schools in Italy and Slovenia.

Slovene language class, literary class, cultural competence, national identity

1 Uvod

V zadnjih letih so slovenske šole v Italiji postavljene pred nove izzive in prilagoditve, saj se v šole s slovenskim učnim jezikom vpisuje vedno več učencev in dijakov iz italijanskih družin. Učitelji se morajo spremembam seveda prilagajati, saj se ti učenci vpisujejo prvenstveno zaradi učenja slovenskega jezika, vzgoja narodne pripadnosti, ki je bila v preteklosti vseskozi prvenstvena naloga slovenskih šol v Italiji, pa ni več samoumevna. Prispevek bo skušal odgovoriti, kako se občutljivi situaciji prilagajajo učitelji slovenščine pri pouku književnosti. Prav književni pouk ima namreč za cilj poleg usposabljanja za literarno branje tudi razvijanje drugih raznovrstnih zmožnosti (kompetenc), v največji meri kulturne in medkulturne, katere pomembna vrednostna sestavina je vzgoja narodne pripadnosti (Krakar Vogel 2008, 2011).

Pri književni vzgoji prek branja, govorjenja, poslušanja in pisanja prihaja do neposrednega razvoja sporazumevalne zmožnosti, razvijajo pa se tudi druge širše individualne zmožnosti in vrednote – predstavljanje, čutenje, problemsko razlagalno-utemeljevalno razvijanje teme, kritično mišljenje, empatija, etično, estetsko vrednotenje in zaznavanje drugačnega (Krakar Vogel 2006: 68). Spoznavanje oz. razumevanje literature kot besedila v kontekstu pa prispeva tudi k razvoju kulturne zavesti, ki se kaže na osebni, narodni in medkulturni ravni. V prispevku literaturo razumemo kot enega od sistemov družbene komunikacije, ki ima moč spreminjati ali ohranjati stališča in vrednote v družbenem dogajanju. Izhajamo iz hipoteze, da poznavanje slovenske literature in literarnega razvoja prispeva k boljšemu razumevanju (kulturno-)zgodovinskega dogajanja in spodbuja narodno pripadnost (Melinc 2007). Osredotočili smo se na pomen književne vzgoje pri oblikovanju narodne identitete na območju slovensko-italijanskega kulturnega stika.

Slovenska narodnostna skupnost v Italiji¹ ima državne šole s slovenskim učnim jezikom. Te so bile v preteklosti pa tudi danes osrednjega pomena za uveljavitev slovenske narodne skupnosti. Rezultati raziskave Suzane Pertot (1991) potrjujejo, da igra šola kot dejavnik socializacije ključno vlogo pri jezikovno-spoznavnem razvoju v slovenskem jeziku in gradi narodno pripadnost že s tem, da je vključena v kulturni sistem skupnosti, ki ji pripada. S. Pertot (1990: 86) poudarja, da »primarna socializacija in socializacija na drugih področjih ne sooblikujeta občutka pripadnosti slovenski skupnosti samo z uporabo slovenskega jezika, temveč prej z implicitnimi vsebinami in bolj subtilnimi izrazi individualnega in družbenega obnašanja, ki učinkujejo na čustveno raven«. Prav književni pouk pa nudi veliko priložnosti za čustveno identifikacijo bralca z literarnimi junaki, pogovor o medosebnih in medkulturnih odnosih, spoznavanje družbenih vrednot in primerjanje kulturnih pojavov v različnih okoljih.

2 Primerjalna empirična raziskava med učitelji slovenščine v srednjih šolah druge stopnje s slovenskim učnim jezikom v Italiji in učitelji slovenščine v srednjih šolah v Sloveniji

V literaturi lahko zasledimo različne poskuse merjenja, kako narodna ozaveščenost vpliva na raven jezikovne sporazumevalne zmožnosti (prim. Pertot 1991, Nećak Lük 1993, Mikolič 2000, 2004), in številne raziskave Slovenskega raziskovalnega inštituta (SLORI) iz Trsta o narodni zavesti mladih v zamejstvu, vendar so se dotaknile samo jezikovnega pouka predmeta slovenščina, nihče pa še ni raziskal, kakšen vpliv ima na oblikovanje narodne pripadnosti na stičišču slovenske in italijanske kulture književni pouk.

Raziskavo smo opravili med dijaki in profesorji na slovensko-italijanskem stiku. Sodelovalo je 231 dijakov 3. in 4. letnikov ter 25 učiteljev slovenščine iz srednjih šol druge stopnje² s slovenskim učnim jezikom v Italiji in 189 dijakov 3. letnikov ter 18

1 »Slovenci v Italiji se ne štejejo za etnično manjšino ali za jezikovno skupino, ampak za narodno skupnost« (Pertot po Sedmak, Sussi 1991).

2 V preteklosti je bilo v rabi poimenovanje višje srednje šole, pogovorno se uporablja še danes.

učiteljev slovenščine iz Slovenije. Skupno torej 420 dijakov in 43 učiteljev, kar zadošča za statistično relevanten vzorec anketiranih.³ Temeljna metoda zbiranja podatkov je bil anketni vprašalnik, ki so ga sestavljala vprašanja zaprtega in odprtega tipa, v katerega smo vključili tudi standardiziran vprašalnik MEIM – Moulitgroup Ethnic Identity Measure (Phinney 1992). Statistična obdelava podatkov poteka (ni še končana v celoti) z računalniškim programom SPSS in upošteva različne statistične postopke, med njimi frekvenčne analize in analize variance. Pri računalniški obdelavi podatkov je na pomoč priskočila raziskovalka Norina Bogatec s Slovenskega raziskovalnega inštituta v Trstu. V prispevku se bomo osredotočili samo na mnenja in odgovore učiteljev slovenščine (43 anket), saj analize in križanja podatkov iz anket dijakov (420 anket) še potekajo, dokončnih rezultatov pa še nimamo.

3 Razmislek o rezultatih

Analiza vprašalnikov anketiranih učiteljev prinaša odgovore na vprašanja: ali učitelji v srednjih šolah na stičišču slovensko-italijanske kulture književno vzgojo razumejo tudi kot vzgojo za razvijanje narodne pripadnosti; s katerimi vzgojnoizobraževalnimi vsebinami poudarjeno gojijo pri književnem pouku pri predmetu slovenščina znanje ter zavest o slovenskem jeziku, literaturi in kulturi z namenom razvijati slovensko pripadnost; katera učna gradiva uporabljajo za ta namen; kakšnega usposabljanja so deležni učitelji; kakšna je podpora pedagoških svetovalcev; kakšna je samoopredelitev narodne pripadnosti učiteljev (po vprašalniku MEIM).

Pri sestavi anketnih vprašanj nas je vodila predpostavka, da je književni pouk v okviru predmeta slovenščina s stališča učiteljev in dijakov na obeh straneh meje proces, ki s svojo didaktično strukturo (cilji, vsebinami, metodami) in zanimivostjo (spodbujanjem pozitivnih stališč) pomembno prispeva k vzgoji narodne pripadnosti.

3.1 Zanimivost književnega pouka

Učitelje smo prosili, naj ocenijo, kako zanimiva sta po njihovem mnenju za dijake književni in jezikovni pouk. Prav zanimivost vsebin namreč spodbuja pozitivna stališča. Učitelji v Sloveniji in Italiji ocenjujejo, da je književnost za dijake bolj zanimiva kot jezik. Učitelji iz Slovenije na splošno menijo, da je za njihove dijake književni pouk manj zanimiv kot za dijake srednjih šol druge stopnje s slovenskim učnim jezikom v Italiji.⁴ Opozoriti je treba, da je v slovenskih šolah v Italiji jezikovni

³ Sodelovale so vse srednje šole druge stopnje s slovenskim učnim jezikom v Italiji: Državni znanstveni licej France Prešeren, Državni pedagoški in družboslovni licej Anton Martin Slomšek, Državni trgovski tehniški zavod Žiga Zois, Državni izobraževalni zavod Jožef Stefan iz Trsta in Državni izobraževalni zavod Primož Trubar – Simon Gregorčič ter Državni izobraževalni zavod Ivan Cankar – Žiga Zois – Jurij Vega iz Gorice. Med srednjimi šolami v Sloveniji so v anketiranje privolile: Gimnazija Nova Gorica in Šolski center Nova Gorica – Srednja ekonomska in trgovska šola ter Elektrotehniška in računalniška šola iz Nove Gorice, v Kopru pa Gimnazija Koper ter Srednja ekonomska in poslovna šola Koper.

⁴ 28 % učiteljev slovenščine v Sloveniji namreč meni, da je pouk književnosti zanimiv manj kot za polovico dijakov v razredu, v Italiji takih samo 4 % učiteljev. Nasprotno v Italiji 44 % učiteljev slovenščine meni, da je književni pouk zanimiv za več kot polovico dijakov, v Sloveniji ima tako mnenje samo 28 % učiteljev. Bolj izenačeno je mnenje glede zanimivosti jezikovnega pouka, in sicer 56 % učiteljev

pouk predviden samo za prva dva letnika⁵ (v t. i. bieniju), kasneje (v t. i. trieniju) pa se pri pouku slovenščine obravnava predvsem oz. samo književnost. Učitelji so v anketi med drugim ocenili, kako zanimive so določene vsebine pri književnem pouku. Analiza odgovorov je pokazala, da sta poezija in proza precej bolj zanimivi dijakom v Italiji, medtem ko so obravnava dramatike, uprizorjanje dramskih besedil in govorne vaje bolj zanimive dijakom v Sloveniji.⁶ Recitiranje in učenje pesmi na pamet je po mnenju večine učiteljev v Sloveniji in Italiji zanimivo za manj kot polovico dijakov v razredu. Skupno branje literarnih besedil iz sodobne slovenske književnosti pri pouku in pogovor o njih sta po mnenju učiteljev bolj zanimiva za zamejske dijake.⁷ Branje literarne klasike pri pouku pa je po oceni učiteljev enako zanimivo za dijake srednjih šol druge stopnje v Italiji in srednješolce v Sloveniji.

3.2 Cilji književnega pouka

Eno izmed anketnih vprašanj za učitelje slovenščine v Italiji in Sloveniji je bilo, kako pomemben cilj književnega pouka je zanje razvijanje zavesti o narodni pripadnosti. V povprečju učitelji na obeh straneh meje ocenjujejo, da je razvijanje narodne pripadnosti pomemben oz. zelo pomemben cilj književnega pouka, so pa odgovori zamejskih učiteljev nekoliko bolj nasprotujoči (razpršeni, standardni odklon je večji) kot odgovori učiteljev v Sloveniji. Že med samo terensko raziskavo smo namreč med učitelji slovenščine opazili izrazito naklonjenost ali pa odpor do tega vprašanja. Vsi anketirani učitelji v Sloveniji in Italiji pri književnem pouku spodbujajo oz. zelo spodbujajo odnos do slovenske tradicije in slovenske zgodovine. Spodbujanje občutka narodne pripadnosti se zdi v povprečju pomembnejše učiteljem slovenščine v Italiji. Učitelji srednjih šol s slovenskim učnim jezikom v Italiji so k svoji oceni pripisali, da narodna pripadnost pravzaprav pomeni obstoj njihove narodne skupnosti in je zato zanje še kako pomembna. Z branjem slovenskih literarnih del želijo svojim dijakom pokazati, da je slovenska kultura enakovredna tujim, želijo jim vzbuditi zavest o vrednosti slovenskega kulturnega razvoja v primerjavi s tradicijo Italijanov in drugih narodov. Večina zamejskih učiteljev je poudarila, da je razvijanje zavesti o narodni pripadnosti osrednji cilj pouka slovenščine, predvsem za razumevanje lastne identitete in okolja, v katerem živijo, hkrati pa se mnogim zdi uresničevanje tega cilja občutljivo zaradi narodnostno heterogenih razredov. Veliko dijakov namreč prihaja iz narodnostno mešanih oz. povsem italijanskih družin, tako da se določenim temam namensko izognejo. Tudi učitelji v Sloveniji so opozorili na narodnostno mešano sestavo

v Sloveniji meni, da je slovnica zanimiva manj kot za polovico dijakov v razredu, v Italiji je takih 52 % učiteljev. Vendar pa 11 % učiteljev v Sloveniji meni, da je pouk slovenščine zanimiv za več kot polovico dijakov, v Italiji je takih 4 % učiteljev. Vsi ostali učitelji (v Sloveniji 33 %, v Italiji 44 %) so mnenja, da je pouk jezika zanimiv za približno polovico dijakov v razredu.

5 V srednjih šolah druge stopnje s slovenskim učnim jezikom v Italiji pouk traja pet let.

6 40 % učiteljev slovenščine v Italiji meni, da je poezija zanimiva za več kot polovico dijakov v razredu (v Sloveniji tako meni 17 % učiteljev). 56 % učiteljev v Italiji ocenjuje, da je proza zanimiva za več kot polovico dijakov (v Sloveniji je takega mnenja 28 % učiteljev slovenščine).

7 Zamejski profesorji so ocenili, da je branje besedil iz sodobne književnosti zelo zanimivo za kar 48 % njihovih dijakov.

razredov; med svojimi dijaki imajo vedno več priseljencev, zato se pri pouku slovenščine pogosto znajdejo pred vprašanjem, v kolikšni meri poudarjati določene vsebine. Kljub temu pri pouku slovenščine razvijajo čut pripadnosti in prek literature predstavljajo preteklost slovenskega naroda.

3.3 Dejavnosti in metode pri književnem pouku

Učitelje slovenščine v Sloveniji in Italiji smo spraševali, kako pogosto pri književnem pouku razvijajo narodno pripadnost z določenimi pristopi in metodami. Na obeh straneh meje pri pouku književnosti najpogosteje berejo in interpretirajo slovenska književna besedila. Zanimiv je podatek, da učitelji v slovenskih šolah v Italiji, v primerjavi z učitelji v Sloveniji, več časa namenijo spoznavanju slovenskega literarno-zgodovinskega razvoja.⁸ Prav literarnozgodovinski pristop pri pouku književnosti pa nudi največ priložnosti za razvoj narodne pripadnosti. Slednjo po mnenju večine učiteljev krepi tudi tekmovanje za Cankarjevo priznanje. Tekmovanje je na šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji, pa tudi sicer v različnih medijih slovenske narodne skupnosti, v preteklosti uživalo veliko ugleda in pozornosti. Zamejski učitelji poročajo, da zanimanje zanj že nekaj let upada zaradi izbora literature za tekmovanje (dijakom ni blizu po temah in jezikovnem stilu) ter vedno slabšega jezikovnega znanja zamejskih dijakov. Mnogi učitelji v Sloveniji in Italiji so omenili, da se za mentorstvo dijakom na tekmovanju niso odločili tudi zaradi preobremenjenosti z drugim šolskim delom. Tisti učitelji v Sloveniji in Italiji, ki so s svojimi dijaki na tekmovanju vendarle sodelovali, pa poudarjajo, da je to ena redkih priložnosti, ko se z dijaki lahko bolj poglobijo v določeno besedilo, tekmovanje spodbuja zdravo tekmovalnost, je nekakšna nadgradnja pouka književnosti in ustvarja občutek pripadnosti slovenskemu kulturnemu prostoru.

3.4 Izbira vsebin pri književnem pouku

Med literarnimi besedili, ki nudijo veliko možnosti za vzgojo narodne pripadnosti, so učitelji slovenščine v srednjih šolah druge stopnje s slovenskim učnim jezikom v Italiji izpostavili dela Borisa Pahorja (predvsem novele *Metulj na obešalniku*, *Grmada v pristanu* in *Rože za gobavca* iz zbirke črtic in novel *Grmada v pristanu*), dela Alojza Rebule (predvsem romana *Senčni ples* in *V Sibilinem vetru* ter novelo *Votel je Kras*), dela slovenskih zamejskih pesnikov (izpostavili so pesmi Marka Kravosa), pa tudi Bevkov roman *Kaplan Martin Čedermac*, Kosmačevo novelo *Gosenica*, Prešernova *Krst pri Savici* in *Zdravljico*, Župančičevi pesmi *Duma* in *Zemljevid*, Gregorčičevo *Soči*, Kranjčevo novelo *Stara jablana* in Cankarjeve govore o Trstu.⁹

Učitelji slovenščine v Sloveniji se narodnih vprašanj s svojimi dijaki dotaknejo predvsem pri Tavčarjevi *Visoški kroniki*, Cankarjevih delih *Podobe iz sanj*, *Kurent*, *Na klancu* in *Hlapci*, Kocbekovi *Črni orhideji*, Kosmačevem *Pomladnem dnevu*, Vodnikovem *Dramilu*, Prešernovem *Krstu pri Savici* in odlomku iz Trubarjeve pridige.

⁸ Podatek je pričakovan in v skladu z manjšinskimi pedagoškimi smernicami za pouk slovenščine.

⁹ Navedena so samo literarna dela (po vrstnem redu), ki so bila najpogosteje omenjena.

Pri navajanju vsebin je treba pripomniti, da učitelji slovenščine v Italiji slovenski književnosti namenjajo več časa kot njihovi kolegi v Sloveniji.¹⁰ Pouk jezika je namreč predviden samo za prva dva letnika, v zadnjih treh letnikih pa je po italijanskih ministrskih programih poudarek izključno na književnosti.

3.5 Izbira učbenikov za književni pouk

V srednjih šolah druge stopnje s slovenskim učnim jezikom v Italiji za pouk književnosti poleg učbenikov iz Slovenije (učitelji so navedli *Branja*, *Potovanje besed*, *Umetnost besede*, *Svet književnosti* in *Pregled slovenskega slovstva*) uporabljajo tudi berila zamejskih avtorjev, saj učbeniki, ki so napisani v Sloveniji in namenjeni prvenstveno dijakom iz Slovenije, ne vsebujejo dovolj gradiva, ki bi ovrednotilo zamejsko zgodovinsko in literarno stvarnost, poleg tega pa pogrešajo tudi več razlage in podrobnejšo literarnozgodovinsko obravnavo. Profesorji slovenščine v slovenskih srednjih šolah v Italiji so si enotni, da učbeniki, ki prihajajo iz Slovenije in ki jih večinoma uporabljajo, ne nudijo dovolj možnosti za spodbujanje slovenske narodne pripadnosti pri dijakih. Sami dodajajo veliko vsebin zamejskih avtorjev, ker se dijaki z njihovimi deli veliko lažje identificirajo. Vsebine v učbenikih, ki so napisani za potrebe srednjih šol s slovenskim učnim jezikom in izdani v Italiji – *Od antike do danes*, *Od prvih zapiskov do romantike*, *Od realizma do moderne* in *Besede naših dni* – po njihovem mnenju nudijo precej več priložnosti za vzgojo narodne pripadnosti. Vsebinsko sicer ustrezajo zahtevam profesorjev, so pa oblikovno zastareli¹¹ in za dijake manj privlačni (manjka jim npr. avdiovizualno gradivo).

Tudi srednješolski profesorji v Sloveniji opažajo, da zasnova nalog ob literarnih besedilih v učbenikih za književnost¹² ne nudi dovolj možnosti za spodbujanje narodne pripadnosti. Sicer pa so vsi anketirani učitelji mnenja, da je uresničevanje tega cilja odvisno predvsem od osebnega pristopa posameznega učitelja (koliko in na kakšen način bo določeno temo izkoristil). Nekateri učitelji iz Slovenije so izpostavili, da več kot učbeniki pri spodbujanju narodne pripadnosti pripomore avtentično učenje, in sicer izmenjave, ekskurzije, medpredmetne povezave, projektno delo ipd.

4 Samoopredelitev narodne pripadnosti anketiranih učiteljev slovenščine

Del anketnega vprašalnika za učitelje je zajemal sklop vprašanj iz vprašalnika MEIM (Moultigroup Identity Measure), ki ga Phinney (1992) označuje kot »ethnic identity search/achievement«. Anketirani so morali oceniti, koliko se strinjajo z navedenimi trditvami, npr. »posvetil/a sem nekaj časa iskanju informacij o slovenski

¹⁰ 72 % zamejskih učiteljev je mnenja, da naj bo pri pouku slovenščine najbolj poudarjena slovenska književnost, 61 % učiteljev v Sloveniji pa pravi, da naj bosta pri pouku slovenska in svetovna književnost enakomerno zastopani.

¹¹ Nada Perot: *Od antike do danes: I. slovensko berilo za višje srednje šole* (1979), Robert Petaros, Maks Šah: *Od prvih zapiskov do romantike: II. slovensko berilo za višje srednje šole* (1980), Lojzka Bratuž, Marija Pirjevec: *Od realizma do moderne: III. slovensko berilo za višje srednje šole* (1993), Marija Cenda Klinc: *Besede naših dni: IV. slovensko berilo za višje srednje šole* (1982).

¹² Anketirani učitelji iz Slovenije uporabljajo naslednje učbenike: *Branja*, *Umetnost besede*, *Mlada obzorja*, *Zlati poljub*, *Poljub zlata* in *Svet književnosti*.

narodni skupnosti, o njeni zgodovini, izročilu in navadah«. ¹³ Z analizo sklopa trinajstih vprašanj smo dobili oceno samoopredelitve narodne pripadnosti anketiranih učiteljev. V povprečju je narodna pripadnost zamejskih učiteljev v Italiji višja od narodne pripadnosti srednješolskih učiteljev v Sloveniji. Pri trditvi »premišlujem o tem, kako in v čem bo moja slovenska narodna pripadnost vplivala na moje nadaljnje življenje« so odgovori učiteljev v Sloveniji najbolj podobni, najmanj razpršeni, večina se s trditvijo strinja. Največje razlike med anketiranimi je opaziti pri trditvi »o slovenski narodni skupnosti sem se pogosto pogovarjal/a z drugimi, z namenom, da bi razširil/a svoje dožemanje in vedenje o njej«. Zamejski učitelji slovenščine se z njo namreč bolj strinjajo kot učitelji slovenščine v Sloveniji.

Učitelje slovenščine smo spraševali, ali so se v času strokovnega izobraževanja seznanili s tematiko narodne zavesti, in jih prosili za obnovo definicije narodne pripadnosti, ¹⁴ ki jim je ostala najbolj v spominu. Navajali so, da je narodna pripadnost temeljnega pomena za ohranjanje slovenskega jezika in kulture ter seveda njenega razvijanja v matični domovini in v zamejstvu. Opredelili so jo tudi kot pripadnost določeni narodni skupnosti in prepoznavanje v njeni kulturi. V večkulturnem prostoru pa naj bi bila prav pripadnost slovenskemu narodu pogoj za stik in enakovredno sporazumevanje z drugimi narodi. Poudarili so tudi, da je človek brez narodne zavesti kot človek brez orientacije. Vsi zamejski učitelji so si enotni, da je narodna pripadnost v zamejskem okolju občutljiva, predvsem pa kompleksna tema.

5 Smernice za naprej

Učitelji slovenščine v šolah s slovenskim učnim jezikom v Italiji so pri izbiri vsebin, ki jih bodo obravnavali pri pouku slovenščine, povsem avtonomni, saj so učni načrti v Italiji zgolj okvirni, učitelji jih lahko prikrojijo. Raziskava je pokazala visoko stopnjo slovenske narodne pripadnosti zamejskih učiteljev, kar se odraža tudi pri izbiri vsebin književnega pouka. Pouk književnosti v zamejskih šolah je bolj literarno-zgodovinsko naravnano kot v Sloveniji, kar pripomore k večji kulturno-zgodovinski razgledanosti dijakov in posledično tudi večji narodni pripadnosti. Anketirani učitelji slovenščine v Italiji so v večini izrazili nezadovoljstvo nad obstoječimi učbeniki iz Slovenije, saj naj ti ne bi vsebovali dovolj vsebin zamejskih avtorjev, s katerimi se njihovi dijaki lažje identificirajo. Več priložnosti za spodbujanje narodne pripadnosti nudijo literarna besedila v učbenikih za književni pouk, ki so bili izdani v Italiji. Ti so vsebinsko sicer dobri, oblikovno pa za dijake manj privlačni in nekoliko zastareli. Kažejo se potrebe po sestavi novih učbeniških kompletov za književni pouk, ki bi bolj sledili didaktičnim načelom dobrega učbenika in bili hkrati dijakom tudi jezikovno bolj razumljivi. Anketirani učitelji slovenščine iz Italije priznavajo, da bi bilo pri

¹³ Uporabili smo Likertovo lestvico od 1 do 4 (1 – sploh se ne strinjam, 4 – zelo se strinjam).

¹⁴ Ena od definicij narodne zavesti, ki so jo v anketi posredovali zamejski profesorji slovenščine, se glasi: »Narodno zaveden je tisti, ki se zaveda lastnih korenin (in jih pozna) ter se s to svojo različnostjo lahko polnopravno vključi v neko drugo okolje in mu lahko posreduje nekaj svojega, izvirnega. Prav tako pa lahko sebe bogati in izpopolnjuje.« V Sloveniji je na to vprašanje odgovorilo malo učiteljev; ti narodno pripadnost razumejo kot občutek povezanosti z narodom, njegovo zgodovino in kulturo.

pouku slovenščine smiselno več časa nameniti jezikovnemu pouku, saj se v zadnjih letih jezikovno znanje dijakov slabša. Želijo si več strokovnih izobraževanj oz. pomoči pedagoških svetovalcev (83 % učiteljev), predvsem na področju slovenskega jezikoslovja ter književne in jezikovne didaktike. Kar 66 % anketiranih učiteljev slovenščine v Italiji se je v zadnjih treh letih udeležilo slovenističnega seminarja ali kongresa, da bi se seznanili z novostmi v stroki, poglobili določene teme in se srečali s kolegi iz Slovenije. Končno sliko o vplivu literarne vzgoje na oblikovanje narodne pripadnosti bomo lahko dali šele po končani obdelavi podatkov iz 420 vprašalnikov,¹⁵ ki so jih izpolnili dijaki.

Literatura

- KRAKAR VOGEL, Boža, 2006: Književna vzgoja in ključne kompetence. *Vzgoja in izobraževanje: revija za teoretična in praktična vprašanja vzgojno izobraževalnega dela* 37/1. 66–69.
- KRAKAR VOGEL, Boža, 2008: Prenova srednješolskega književnega pouka v luči aktualnih vzgojno-izobraževalnih tendenc. *Slovenščina v šoli* 12/3. 13–27.
- KRAKAR VOGEL, Boža, 2011: Razvijanje kulturne zmožnosti pri pouku slovenščine. Simona Kranjc (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki. Obdobja 30*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofska fakultete. 271–277. www.centerslo.net/files/file/simpozij/simp30/Zbornik/KrakarVogel.pdf
- MELINC, Maja, 2007: Literarna vzgoja – izhodišče za razvijanje nacionalne pripadnosti. Irena Novak Popov (ur.): *Stereotipi v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi*. 43. *SSJLK*. Ljubljana: Filozofska fakulteta. 221–224.
- MIKOLIČ, Vesna, 2000: Narodna in jezikovna zavest kot konstitutivni sestavini etnične identitete in narodne ozaveščenosti. Inka Štrukelj (ur.): *Kultura, identiteta in jezik v procesih evropske integracije*. Ljubljana: Društvo za uporabno jezikoslovje Slovenije. 99–107.
- MIKOLIČ, Vesna, 2004: *Jezik v zrcalu kultur: jezikovna sporazumevalna zmožnost in (med)etnična ozaveščenost v slovenski Istri*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče: Zgodovinsko društvo za južno Primorsko.
- NEČAK LŪK, Albina, 1993: Medetnični odnosi v slovenskem etničnem prostoru. *Razprave in gradivo* 28. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja. 5–13.
- PERTOT, Suzana, 1990: *Problemi identitete, razvoja identitete in identitetne vzgoje v življenju na narodnostno mešanem področju*. Magistrska naloga. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- PERTOT, Suzana, 1991: *Tostran meje: družbene predstave o slovenskih predadolescentih v Trstu*. Trst: IRRSAE Furlanija - Julijska krajina.
- PHINNEY, Jean S., 1992: The Multigroup Ethnic Identity Measure: A new scale for use with diverse groups. *Journal of Adolescent Research* 7. 156–176.
- PHINNEY, Jean S., CHAVIRA, Victor, 1992: Ethnic identity and self-esteem: an exploratory, longitudinal study. *Journal of Adolescence* 15/3. 271–281.

¹⁵ 231 dijakov iz srednjih šol druge stopnje s slovenskim učnim jezikom v Italiji in 189 srednješolcev iz Slovenije.